

ואולי כיון שעיקר הצער היה על עצם הפסד ברי המעלה כמותם, ולא בצער גשמי. א"כ כל ישראל הצטערו ביותר. [ואכתי צ"ח].

ובעין שמצינו (סנהדרין סח ע"א) ברבי עקיבא, שבמות רבי אליעזר, הכה על בשרו עד שהיה דמו שותת.

והקשו התוס' ביבמות (יג ע"ב ד"ה דאמר רחמנא), מפני מה לא היה בזה איסור עשיית חבורה על המת. וביארו בתירוץ השני, שהיה מצטער על התורה, כדאמרינן התם הרבה מעות יש לי ואין שולחני כו'. [ועי' מש"כ שם בא"י, דהנה השורט על אביו שמת וכן על הצער שנפל הבית (על אביו) ודאי עובר מצד מה שקורע על אביו, ואע"פ שמעורב בזה שריטה המותרת. ולפי"ז ע"כ צ"ל דר"ע הגיע לכ"כ דרגת נקיות, שלא הצטער כלל על עצם המיתה הגשמית, ושיתר לא יראהו וכדו', אלא רק על הפסד התורה, ודו"ק].

(פ"ב 109 א) זאת החיה - לשון חיים כו'. זאת החיה מכל הבהמה - מלמד שהבהמה בכלל חיה. צ"ב כיצד שייך ללמוד כן, לפי מה שכתב קודם לכן, דחיה מלשון חיים. [וכן מוכרח מהא דליף מהכא שהראם את כל הבע"ח, אע"פ שאין שרצים קרויין חיה].

(109 א) מפרסת - כתרגומו סדיקא. נראה דהיינו כמו פרס בשחרית ו'אכילת פרס', דהיינו מלשון תציה וחיתוך.

(109 א) לא יאכל - לחייב על המאכיל כאוכל. כו'. יש להסתפק אם המאכיל את עצמו עובר על איסור זה.

מאלפי זהב

אוצר הערות וחיידושים קושיות וביאורים

לקט ענינים בפשט בהלכה ובאגדה על סדר הפרשה

פרשת שמיני

הצער של אהרן בפטירת נדב ואביהוא

(פ"א 109 א) דברו אל בני ישראל - את כולם השוה להיות שלוחים בדבור זה, לפי שהושוו בדמימה וקבלו עליהם גזירת המקום באהבה.

צ"ב איך הושוו לאהרן, הרי בודאי לו היה הרבה יותר קשה, שהוא אביהם, ואב שכול הוא צער הגרוע מן הכל. [נדחק לומר דכיון שכבר קיבל שכרו לעיל שנתיחד לו הדיבור, א"כ עתה הושוו לענין שדיבר אליהם בשווה. דלכאור' כונת רש"י, דהושוו בעצם המעלה של השתיקה, וקבלת גזירת המקום באהבה].

תורה תורה חגרי שק והתפלשי באפרים

אם הקב"ה יברא בן אדם שהוא כבר ת"ח וצדיק, אי"ז אלא מלאך. והרי מלאכים הקב"ה בורא כל יום לאלפים ולרבבות מנהר דינור, וחוזרין ומתבטלין (חגיגה יג ע"ב יד ע"א). וממילא כשאדם בוחר מעצמו בטוב, בעסק התורה וקיום מצותיה, הרי זה דבר יקר הערך ביותר, ועל כן אין לו להקב"ה בעולמו אלא זה. וממילא מבואר, דכשמת, אין לנו חליפתו ותמורתו.

ועל אחת כמה וכמה כשמדובר באדם גדול באופן שלא ראינו מימינו, הבקיא בכל חדרי תורה וצפונותיה, אשר הגיע לזה ע"י שמבחירתו עבד ע"ע, עד שהגיע לכאלו פסגות גבוהות ונדירות. כזה דבר לא שייך לברוא. [שהרי כל מעלתו היא שמעצמו בחר להמית עצמו בעמלה של תורה, ולקיימה בשלימות]. מי יתן לנו תמורתו מי יתן לנו חליפתו.

אך נחמה פורתא תהא במה שמכוחו נהלך בדרכיו, ועי"ז יהא איזה המשך למעלותיו הנשגבות. וכידוע מבעל היערות דבש, שבזמן פטירת אדם גדול, אפשר לזכות במעלות שלו. וכמו שמצינו (ע"י סה"ד סדר תנאים ואמוראים א' י. ובר"ן קידושין יב ע"ב מדפי הר"ף) דכשרב נפטר, תלמידיו התחלקו במעלותיו, וכל אחד לקח מעלה אחרת. וכן כאן, כל אחד יכול להקרא תלמידו, במה שיהלך בדרכיו. [וכמבואר באבות (פ"א מ"ב) הלל אומר הוי מתלמידיו של אהרן אוהב שלום ורודף שלום אוהב את הבריות ומקרן לתורה. הרי שיכול אדם להקרא תלמידו של אהרן הכהן, במה שיהלך בדרכיו, ואע"פ שלא ראהו ולא שמע ד"ת מפיו מעולם].

והנה להקיף את דמותו הגדולה, הוא דבר בלתי אפשרי. אך לספר מעט, ולדבר בגדלותו, הוא בודאי יהא לתועלת לנו, ואף יהא לעילוי נשמה עבורו. וע"כ בס"ד נביא כאן דברים שזכינו לראות ולשמע מפיו. [מלבד דברים שצויין להדיא בשם אומרם, שאר הדברים הם מכלי ראשון]. עם עצות מעשיות כיצד באמת הדרך להגיע לדרגות כאלו. וכן דברים נוספים בשבועות הבאים. ויה"ר שנזכה באמת ללמוד מדרכיו, ולהלך בהם.

מה נאמר ומה נדבר, בעת אשר חשך עולם בעדינו, ונוטל אדונינו מעל ראשינו. ובעת שמחת הפורים [דמוקפין], נהפך לאבל מחולינו, אוי נא לנו כי חטאנו.

ואם כי עדיין הלב ממאן להאמין, אך חובת ההספד חלה מיד. וכבר האריכו חז"ל בחומרת 'אב בית דין שמת ואינו נספד כהלכה' (עי' סוכה כט ע"א, יבמות עח ע"ב).

ת"ח שמת מי יתן לנו חליפתו

בענין עומק הצער על אדם גדול שמת, איתא בגמ' ב"ה (כג ע"א), ואמר רבי יוחנן, אוי להם לאומות העולם שאין להם תקנה, שנאמר תחת הנחשת אביא זהב ותחת הברזל אביא כסף ותחת העצים נחשת ותחת האבנים ברזל. תחת רבי עקיבא וחביריו מאי מביאין כו'.

וכע"ז מבואר בירושלמי בברכות (פ"ב ה"ח) דכשנפטר ר' סימון בר זביד, בא ר' לוי והספיד עליו: ד' דברים הם עיקר תשמישו של עולם, וכולן אם אבדו יש להן חליפין, כי יש לכסף מוצא ומקום לזהב יזקו ברזל מעפר יוקח ואבן יצוק נחושה (איוב כח, א ב). אלו אם אבדו יש להן חליפין, אבל ת"ח שמת מי מביא לנו חליפתו מי מביא לנו תמורתו.

ויש לבאר הדברים, ע"פ מה ששמעתי מדודי הגר"ד בלוי שליט"א, בביאור מה שאחז"ל אין לו להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של ירא"ש בלבד. וצ"ב שהרי יש להקב"ה עולם ומלואו, את כל הארצות עם יושביהם וכל אשר בהם, וכל הכוכבים והמזלות וכו'. ומה הכונה שאין לו אלא ד' אמות של יראת שמים.

וביאר [הוסכים לדבריו, הגר"ח קמיל זצ"ל], שכל דבר הקב"ה יכול לברוא, וממילא אי"ז יקר בעיניו כלל. אבל דבר אחד כביכול אינו יכול לברוא, והוא שכן אדם יבחר מעצמו בטוב. שהרי

וידוע לפניך שיגעת בעשר אצבעותי בתורה ולא נהנית אפילו באצבע קטנה, יהי רצון מלפניך שיהא שלום במנוחתך, יצתה ב"ק ואמרה, יבא שלום ינוחו על משכבתם! איך שכולו היה תורה, וכלום לא העסיק אותו חוץ מתורה. [ומענינא דרבי, יש לציין ג"כ שהיה מרן זצ"ל בעל יסורים נורא, כאשר תקופות ארוכות היה טובל מאוד בכל פעם שקם מכסאו, וכידוע לסובבים אותו. ומי יודע כמה הגינו עלינו יסוריו, וכדמצינו (ב"מ פה ע"א) לגבי רבי, שיסוריו הגינו, שבכל אותם השנים, לא היה מת אדם קודם זמנו, ולא הוצרכו לגשם].

שאיפות לדעת את כל התורה

כמו"כ, הדבר פשוט שלא שייך לצמוח באופן זה, בלא שאיפות עצומות לדעת את כל התורה. ורק ע"י שאיפות גדולות, שייך להגיע לכאלו פסגות. ובאמת ידוע כי לפעמים כאשר שאלוהו מה יחפוץ שיתפללו עליו במקומות הקדושים, היה אומר להתפלל שיזכה לדעת את כל התורה כולה. [ובתקופה האחרונה היה מבקש שיתפללו שיתנו לו ללמוד].

וגם בזה כ"א יוכל להכניס בקרבו שאיפה עזה לדעת את כל התורה"ק. ודבר היכול לסייע לזה מאוד, מלבד לימוד המוסר הקבוע, לעיין מפעם לפעם בתולדות גדולי, אשר הדבר מעורר חשק רב להלך בדרכיהם, וכמו שכתב המסילת ישרים (פכ"א). ואף מרן זצ"ל בעצמו עד לעת זקנותו, היה מעיין בספרים אלו בעיתות שונות. [כגון לכבוד שבת, וכשהיה עייף וכדו'].

מה סוד ההצלחה שלו – הקביעות!

רבים שואלים, בפרט כעת, מה היה סוד ההצלחה שלו, שצמח לגדול כ"כ בתורה.

ואולי נציע כאן מה שנלע"ד, והוא ענין הקביעות. אשר עשה לעצמו 'חובות' והיינו הספק קצוב כמה ללמוד בכל יום, [בבבלי ובירושלמי ובשאר ספרי חז"ל, בטוש"ע ובמ"ב ובתנ"ך ועוד]. בלא לבטל שום יום, [אף כשלא חש בטוב]. וממילא בזה הרויח תרתי. א' לקיים ושיננתם, שיהיו ד"ת מחודדים בפיו, ע"י חזרות הרבה. ב' שע"י ההספק הקצוב, יהא זמנו מלא בתורה, וכידוע שע"י תכנית של הספק, הזמן מאיליו מתמלא בתורה, ולא מחכים שהזמן יעבור. אלא להיפך, מעדיפים שהזמן יעצר, שיספיקו כל מה שצריך. [וידוע תמיד שכאשר האדם כופה על עצמו ללמוד זמן מסויים, הוא קשה הרבה יותר מאשר להספיק כמות מסויימת. ואם רואה שכדי להספיק, לומד בשטחיות. יכול לקבוע גם זמן, וגם הספק בהתאם, ולהחליט ללמוד, עד שיגיע המאוחר מביניהם, ודו"ק].

ונביא מה שמעתי ממו"ח שליט"א, כי פעם שח לו מרן זצ"ל, שמאחר שיש ענין גדול לדעת מסכת אחת בע"פ, כדי שיוכל לחזור עליה בזמנים שא"א ללמוד מתוך הגמ'. על כן בעבר התחיל ללמוד מס' קידושין בעל פה, וכאשר הגיע לחציה, הפסיק. מפני שהרגיש שהדבר פוגע בסדריו האחרים. שאל אותו מו"ח שליט"א, שהרי ידוע כמה מרן הקה"י זצ"ל היה מקפיד לסיים מסכת שהתחילו, שזה כעין נדר. השיבו מרן זצ"ל, 'זה היה קודם שהגעתי לעונת נדרים!' [הוי אומר, קודם גיל י"ב!]. אמר מו"ח שליט"א, הסיפור הגדול כאן הוא, שכבר מגיל זה היו לו סדרים כ"כ קבועים, עד שכאשר הוסיף משהו, זה כבר פגע בסדרים האחרים שלו!

וכך כל אחד יכול לקבוע לעצמו הספק קבוע, חוק בל יעבור. [כגון דף היומי, מ"ב וכדו']. כמות שחושב שיוכל לעמוד בזה. ולהחליט שאינו מוותר על שום יום, ויהי מה. ועי"ז יזכה לגדול בתורה באופן שאין לשער ואין לתאר. ד' יזכינו!

בענין מידותיו הטובות נאריך אי"ה בשבוע הבא

כמו"כ הערות שנתקבלו על גליונות קודמים, יבואו אי"ה בשבוע הבא

אשמח מאוד בהערות ותגובות [הושגת הגליון] **בפ"ל - 0533130380**

הנה את דבר גדלותו בתורה באופן נדיר ביותר, אין מי שלא ראה או שמע, מפי כתביו ומפי השמועה. ולמותו להאריך בזה. אך נדבר בענינים שאף אנו יכולים להלך בדרכו. והדבר הראשון, השקיעות שלו בתורה, והאופן המופלא שהיה כ"כ מופקע מעניני העוה"ז.

וממש נאה עליו הגמ' לגבי רבי מנחם ברבי סמאי שהיה בנן של קדושים, שלא הכיר צורת מטבע (פסחים קד ע"א). ועל כן ביום פטירתו, כל הצורות של המטבעות נתישרו ונעלמו (מ"ק כה ע"ב, כמו שפרש"י שם).

אשר כשהיה מרן זצ"ל מחלק הדמי חנוכה לצאצאיו, היה מחליף בין המטבעות, כגון בין עשר שקל לעשר אגורות, ובין השטרות וכדו'. והרבנית ע"ה היה מסבירה לו שוב ושוב כל מטבע מה היא, ושוב היה מתבלבל. וידוע כמה מעשים כעין זה איך שהיה מופקע מעוה"ז, עד שאפי' כוס תה לא ידע איך מכינים.

והיה מפליא לראות את שקיעותו בתורה, שאפי' מאכלים הידועים לכל, היה שואל מרן זצ"ל, מה מברכים על זה. ופעמים שמרוב שקיעותו בתורה היה מברר אם כבר בירך ברכה זו או זו.

ופעם שאלה אותו הרבנית ע"ה, כיצד יתכן שאדם הבקיא בכל חדרי תורה, עד שאין מציאות שישכח איזה תוספתא, ודברים כה פשוטים בעניני העוה"ז אינו תופס. והשיב לה שהיא הנותנת, שכאשר אין דברים אחרים בראש, ממילא התורה נשארת.

וביאור הדברים, ע"פ המדרש (שהשה"ר פ"א) שהיה חוזר עליו הרבה פעמים, עה"פ לריח שמניך טובים, וז"ל, מה השמן הזה כוס מלא שמן בידך ונפל לתוכו טיפה של מים, ויצאת כנגדה טיפה של שמן, [א"ה, כי המים שוקעים, והשמן צף. ומשאיין לו מקום למעלה, ה"ה נשפך לחוץ], כך אם נכנס דבר של תורה ללב יצא כנגדו דבר של ליצנות, נכנס ללב דבר של ליצנות יצא כנגדו דבר של תורה. ע"כ. וכידוע, שמטעם זה היה מתפלל לשכוח את כל עניני העוה"ז שאינם קשורים לתורה.

וכ"כ היה שקוע בתורה, עד שכאשר היה מתעורר, היה אומר על איזה גמרות חלם (מנכדו רמ"ה ב"י). ואי"ז פלא, שהרי אדם חולם על מה שחושב ביום. ואם כן, על מה היה לו לחלום חוץ מתורה. וכן כל דבר שדברו עמו, הזכיר לו איזה פסוק או מאמר חז"ל. עד שזה היה השפה שהיה שייך לדבר עמו.

ובאמת שכל אחד יכול לראות על עצמו, כיצד יכול לקבוע מה מעניין אותו. וכשבמשך תקופה מתעניין בדבר מסויים, הדבר באמת מתחיל להעסיק אותו. ואם כן, מי שמרגיל עצמו להתעניין בנושא מסויים בתורה, בקושיות מענינות, או אפי' במהלך של כל גמרא שהיא, הרי זה באמת מתחיל לסקרן ולעניין אותו. כך שכל אחד יכול להלך בדרך זו של מרן זצ"ל.

זכורני בסעודת ליל שב"ק שמשום מה נתעכבו עד הקידוש, ומרן זצ"ל בצמאונו הנורא ללמוד, התחנן שיביאו לו את הסטנדר לביתיים. וכע"ז סיפר הגאון רש"צ רוזנבלט שליט"א, שפעם אחת, כאשר היתה צריכה להתחיל אסיפת רבנים, אמרו למרן זצ"ל שצריך לסגור את הגמ'. אך מרן זצ"ל התחנן - 'עד המשנה'...

ומה נאים עליו דברי הגמ' בכתובות (קד ע"א) 'בשעת פטירתו של רבי, זקף עשר אצבעותיו כלפי מעלה, אמר, רבש"ע, גלוי